

Arbete - Miljö - Medicin

Företagshälsans
gudie om
arbetsförmåga

sid 1

Hemsidan
fhvmetodik.se

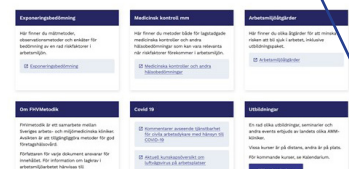
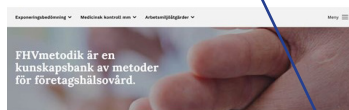
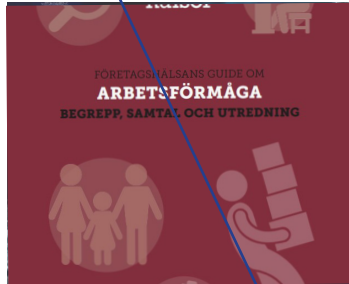
sid 2

Hälsorisker
vid
brandrök

sid 4

4

NR 4 2022

1. Företagshälsans guide om arbetsförmåga
2. En ny gemensam satsning fhvmetodik.se
3. Uppdragsutbildning för rehabiliteringskoordinatorer
4. Hälsorisker av brandrök och beredskap vid större bränder
5. Ny ledamot till Hjärt-Lungfondens forskningsråd

Företagshälsans guide om arbetsförmåga - begrepp, samtal och utredning

I november 2021 lanserades guiden om arbetsförmåga. Arbetet med att skriva denna guide var på uppdrag av Sveriges företagshälsor och har letts av Therese Hellman, AMM Uppsala och Charlotte Wåhlin, AMM Linköping. I arbetsgruppen återfanns också representanter från olika företagshälsor och professioner. Guiden är främst tänkt att användas av företagshälsan och fungera som ett stöd för alla professioner i arbetet med arbetsförmågebedömning.

Begreppet arbetsförmåga är ett relationellt begrepp som har en central betydelse för många olika aktörer i samhället. Dessa aktörer är t.ex. hälso- och sjukvården, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, arbetsgivare och medarbetare. Olika aktörer som har olika perspektiv på vad arbetsförmåga innebär och omfattar. Målsättningen med guiden är att förklara begreppet arbetsförmåga och beskriva olika former av samtal om och utredningar av arbetsförmåga. Vidare är målsättningen att bidra till en gemensam språkbild inom företagshälsan och fungera som en vägledning för de professioner som är verksamma där. Guiden kan vara användbar även för arbetsgivare och HR för att underlätta dialogen med företagshälsan.

Guiden utgår till stor del från Arbetsförmågehuset för att förklara begreppet arbetsförmåga. Modellen är utvecklad av Ilmarinen och kollegor (2019) och i den definieras arbetsförmåga som balansen mellan arbetets egenskaper och krav, och arbetarens hälsa, kapacitet, kompetens, värderingar, attityder och motivation. Hög arbetsförmåga uppstår när det finns en god anpassning mellan arbetets egenskaper och individens resurser. Modellen är utvecklad för att skapa en förståelse för arbetsförmåga, hur olika

faktorer såsom arbetsplats, mänskliga resurser och omgivande miljö påverkar en individs arbetsförmåga. Modellen kan även användas för att utveckla arbetsplatser mot att främja ett bättre, längre och hållbart arbetsliv.

Guiden innehåller även ett avsnitt om olika insatser som kan genomföras när arbetsförmågan sviktar hos en medarbetare. De insatser som beskrivs är samtal, kartläggning och utredning av arbetsförmåga. Till varje insats ges konkreta tips och förslag på frågeformulär som kan användas. Vilka insatser som genomförs påverkas av olika faktorer t.ex. medarbetarens ned-sättningar eller tillgängliga tjänster. Det finns dock några generella aspekter som behöver beaktas oavsett insats. T.ex. behöver ett tydligt syfte med

insatsen formuleras redan innan insatsen startar och detta behöver förankras och kommuniceras till alla inblandade parter. Vidare behöver det alltid finnas en plan för hur insatsen ska återkopplas till medarbetaren och arbetsgivare.

Du kan läsa mer om det i guiden som du hittar via följande länk: https://www.foretagshalsor.se/sites/default/files/2021-11/Arbetsfo%CC%88rma%C%8Aageguide_2021.pdf

Therese Hellman, FoU-samordnare, docent

Referens: Ilmarinen, J. From Work Ability Research to Implementation. Int. J. Environ. Res. Public Health 2019, 16, 2882; doi:10.3390/ijerph16162882

En ny gemensam satsning på hemsidan FHVmetodik.se

För drygt tio år sedan skapades hemsidan www.FHVmetodik.se av de arbets- och miljömedicinska klinikerna i Lund och Göteborg. Syftet var att stötta företagshälsovården med evidensbaserade metoder som företagshälsovården kan använda i arbetsmiljöarbetet gentemot sina kunder. Sidan har varit en uppskattad kunskapsbank där ett antal metoder har presenterats som täcker områden alltifrån arbetsförmåga, ergonomi, tekniskt arbetarskydd, stress och mental hälsa, vibrationer, och medicinska kontroller.

Nylansering av webbplatsen

Webbplatsen startade som ett projekt som fram till 2015 delvis finansierades av Forte och AFA försäkring. Nu har sidan uppdaterats och flyttats till en ny plattform med hjälp av nya projektmedel från AFA försäkring.

Samtliga sju arbets- och miljömedicinska kliniker i Sverige har nu enats om att tillsammans driva FHVmetodik.se. På detta sätt vill klinikerna tillsammans säkerställa att hemsidan hålls uppdaterad och aktuell. Webbplatsen

har nyligen uppdaterats och fått nytt utseende. Vid Arbets- och miljömedicin i Uppsala har vi särskilt ansvar för de områden som handlar om ergonomisk belastning och andra hälsobedömningar (som inte är kopplade lagstadgade medicinska kontroller).

Vill du veta mer? [Peter Johansson](#) (ergonomisk belastning) och [Åsa Stöllman](#) (andra hälsobedömningar)

Peter Johansson, ergonom

På Arbets- och miljömedicin i Uppsalas webbplats www.amm uppsala.se finns en välbesökt sida med länkar och beskrivningar av metoder som kan användas av företagshälsovården. I samband med en nylansering av FHVmetodik.se kommer de metoder som finns på Uppsalas webbplats även kunna nås via FHVmetodik.se.

Välkommen till Uppsala på Nätverksträff Ergonomi 13 januari 2023

Exoskelett för förbättrad belastningsergonomi: Möjligheter och utmaningar

Under dagen blandas teori och praktik. Du får möjlighet att testa olika exoskelett och höra den senaste forskningen och regelverket inom området. Det kommer att bli gott om tid för diskussioner under eftermiddagen.

Preliminärt program

Medverkande:

Ett flertal tillverkare av exoskelett

Arbetsmiljöverket: Carl Lind, PhD, Ergonom

Försäkringskassan: Karolina Eriksson, samverkansansvarig

Kontaktperson: peter.johansson@medsci.uu.se

Plats

H:son Holmdahlsalen, Hus 100, Akademiska sjukhuset

Tid:

13 januari, kl 9.00-15.00

[Anmälan](#)

Anmälan
&
Mer info

Uppdragsutbildning för rehabiliteringskoordinatorer

under våren 2022 - samverkan mellan Arbets- och miljömedicin och Uppsala universitet

Under vårterminen 2022 anordnade Arbets- och miljömedicin i samarbete med Uppsala universitet "Koordinering av rehabiliterings- och sjukskrivningsprocessen inom hälso- och sjukvården", en utbildning om 7,5 högskolepoäng på uppdrag av sjukvårdsregion Mellansverige (Dalarna, Gävleborg, Södermanland, Uppsala, Värmland, Västmanland och Örebro). Kursen genomfördes som en distansutbildning med fem kurstillfällen med examinationer genom både individuella uppgifter och grupparbeten under våren där totalt 30 kursdeltagare deltog.

Bakgrunden till uppdragsutbildningen är att det sedan 1 februari 2020 finns ett lagstadgat ansvar hos regionerna att erbjuda koordineringsinsatser till sjukskrivna patienter (LOK 2019:1297). Insatserna ska ges efter behov för att främja återgång i arbete och består av personligt stöd, intern samordning inom hälso- och sjukvården, samarbete med arbetsgivare och extern samverkan med aktörer som Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunen. För att kunna stödja patienterna finns rehabiliteringskoordinatorer inom primärvård och inom slutenvården i samtliga regioner, en relativt ny funktion med ett viktigt uppdrag. En rehabiliteringskoordinator har i stor utsträckning en högskoleutbildning inom hälso- och sjukvård, som arbetsterapeut, fysioterapeut, kurator, psykolog, sjuksköterska eller annan bakgrund som beteendevetare.

Kursens syfte är att ge en fördjupad kunskap inom områden där rehabiliteringskoordinatorer behöver vara väl orienterade för att kunna optimera rehabiliterings- och sjukskrivningsprocesser. Detta innefattar lagar, regler och riktlinjer kopplat till sjukskrivning och rehabilitering samt grundläggande arbetsrätt och arbetsgivarens ansvar för rehabilitering liksom försäkringsmedicin och hälso- och sjukvårdsjuridik. Kunskap om olika perspektiv på arbetsförmåga, faktorer som påverkar arbetsförmågan samt arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser ingår även i utbildningen. Arbetets betydelse för hälsan liksom riskfaktorer vid sjukskrivning och faktorer och arbetssätt som främjar arbetsåtergång är ytterligare exempel på ämnen som bidrar till att skapa en bred kunskapsbas.

Rollen "funktion" för koordinering kan ha olika kliniska perspektiv beroende på inom vilken verksamhet som koordineringen sker. Gemensamt är att stöd till patienten, teamarbete och samarbetet inom vårdenheten och närliggande vårdaktörer är av lika stor vikt som att ha en väl fungerande samverkan med aktuella externa aktörer och att ha en mycket god kunskap om varandras respektive ansvarsområden. Det är avgörande för att kunna ta stöd av de olika aktörerna i deras medverkan i rehabiliterings- och sjukskrivningsprocessen och på detta sätt strukturerat arbeta med samordning, samverkan och teamarbete över professionsgränser för patientens återgång till arbete.

Kursen har även som mål att ge rehabiliteringskoordinatorer kunskap att kunna arbeta på organisationsnivå för att tillsammans med verksamhetschef kunna utveckla rutiner kring sjukskrivning och rehabilitering. Det kan till exempel handla om att hantera och analysera sjukskrivnings- och intygsstatistik utifrån de verktyg som finns vid vårdenheten för att samordna och följa upp sjukskrivnapatienters rehabilitering.

Uppdragsutbildningen planeras för en ny kursomgång till våren 2023 och mer information finns här [REKO - Uppsala universitet \(uu.se\)](#) och nedan finns även möjlighet att läsa om [Lag \(2019:1297\) koordineringsinsatser för sjukskrivna patienter](#)

Marie-Louise Pettersson-Pauhlson,
doktorand

Hälsorisker av brandrök och beredskap vid större bränder

2014 hade vi den stora skogsbranden i Västmanland åtföljt av många skogsbränder i Sverige torråret 2018, den svårsläckta avfallsbranden i Kagghamra 2020 och branden i Returpapperscentralen i Uppsala 2022. På HÄMI-mötet i september 2022 berättade professor Bertil Forsberg från Umeå universitet om erfarenheter efter skogsbranden i Jämtland-Härjedalen 2018 och behovet av att snabbt kunna göra en riskbedömning. Vilken är de arbets- och miljömedicinska klinikernas roll?

Röken från skogsbränder är en komplex blandning av många olika ämnen inklusive kolmonoxid, kväveoxid, fenoler, akrolein och acetaldehyd som i första hand innebär exponering för brandmännen på brandplatsen (D'Evelyn, 2022). Skogsbränder kan snabbt ge upphov till höga partikelhalter i närområdet, men som också kan transporteras och bidra till bakgrundsexponering långt ifrån själva brandplatsen. En nyligen publicerad studie har visat att de upprepade bränderna i västra USA med kvarvarande höga partikelhalter i luften sedan 2016 fördärvat de senaste årens framsteg att genom olika åtgärder minska partikelbidragen från trafiken (Childs, 2022).

Brandrök från skogsbränder har i olika studier visat sig ge ett ökat insjuknande i luftvägssjukdomar.

2018 gjordes luftmätningar och modelleringar av PM2.5-halten i 8 kommuner i Jämtland-Härjedalen i anslutning till skogsbränderna där i juli 2018. Ett samband sågs med en signifikant ökning av antalet akuta besök för astma på sjukhuset i Östersund och vårdcentralerna i kringliggande kommuner som kunde relateras till PM2.5-halterna med en relativ risk på 1,68 (95% CI 1,09-2,57). Någon tröskelnivå för PM2.5-halterna kunde inte identifieras utan sambandet var snarast linjärt (Tornevi, 2021).

Med de klimatförändringar vi står inför, med förmodade längre torrperioder, kommer vi i Sverige sannolikt få ett ökat antal skogsbränder med hälsokonsekvenser som följd. Den s.k. FWI-modellen (Canadian Forest Fire Weather Index System) har sedan 2020 använts i Sverige för prognoser av skogsbrandrisk. Tillsammans med väderleksprognoser (vindhastighet, vindriktning, luftfuktighet, temperatur, nederbörd, solstrålning) möjliggör det beredskap för lokaliserad brandbekämpning, men också förberedelser inför eventuella brandrökmätningar och rekommendationer till allmänheten (MSB, 2022). Ett nätverk har därför bildats mellan de arbets- och miljömedicinska klinikerna för att diskutera hur vi kan hjälpa kommuner och länsstyrelser när det gäller behov av underlag och riskbedömningar inför rekommendationer till allmänheten vid större bränder. Framtida samarbetspartners skulle kunna vara

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SMHI, Räddningstjänsten och Institutet för miljömedicins nystartade centrum för hälsokriser.

Martin Tondel, överläkare

Referenser:

Childs ML, et al. [Daily Local-Level Estimates of Ambient Wildfire Smoke PM2.5 for the Contiguous US. Environ Sci Technol. 2022 Oct 4;56\(19\):13607-13621.](#)

D'Evelyn SM, et al. [Wildfire, Smoke Exposure, Human Health, and Environmental Justice Need to be Integrated into Forest Restoration and Management. Curr Environ Health Rep. 2022 Sep;9\(3\):366-385.](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. [Vägledning i skogsbrandsläckning. Karlstad; MSB; 2022. https://www.msb.se/sv/publikationer/vagledning-i-skogsbrandslackning---3e-utgavan-2022/](#)

Tornevi A, Andersson C, Carvalho AC, Langner J, Stenfors N, Forsberg B. [Respiratory Health Effects of Wildfire Smoke during Summer of 2018 in the Jämtland Härjedalen Region, Sweden. Int J Environ Res Public Health. 2021 Jun 29;18\(13\):6987.](#)

Ny ledamot till Hjärt-Lungfondens forskningsråd

Från och med januari 2023 kommer professor Magnus Svartengren att ingå i Hjärt-Lungfondens forskningsråd. Ledamöterna i forskningsrådet utses efter nominering av Svenska Läkaresällskapet, Svenska Kardiologföreningen, Svensk Lungmedicinsk Förening och de medicinska fakulteterna vid landets universitet. Rådet består av 24 forskare

från flera olika universitet i Sverige och representerar hjärt-kärlområdet samt lungmedicin och tuberkulos. Mandatperioden är 3 år.

I arbetet i forskningsrådet ingår att bereda frågor om forskningsanslag och övriga vetenskapliga frågor. Hjärt-Lungfonden har en dominerande roll i landet när det gäller finansiering-

en av svensk hjärt- och lungforskning vilket innebär att fondens forskningsfinansiering spänner från stöd riktade mot yngre forskare till omfattande projekt- och personstöd till forskare och större forskningsgrupper.

Teresia Nyman, verksamhetschef

Hjärt-Lungfonden bildades 1904 i kampen mot tuberkulos och är en ideell förening med cirka 1 500 medlemmar där verksamheten är helt beroende av gåvor från privatpersoner och företag. Sedan starten har fonden haft forskning som det centrala instrumentet i kampen mot de stora folksjukdomarna.

God Jul & Gott Nytt År
önskar
AMM Uppsala

